

Streszczenie rozprawy *Konkretne abstrakcje. Afirmatywne strategie i taktyki w sztuce współczesnej* pisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Ryszarda Nycza

mgr Arkadiusz Półtorak, Wydział Polonistyki UJ

Praca stanowi próbę namysłu nad ambiwalencją konstytutywną dla zaangażowanych działań we współczesnej sztuce i kuratorstwie. Z jednej strony, ich inicjatorzy przekonują o pozytywnym wkładzie sztuki w życie społeczne, wartości prefiguratywnych projektów i taktycznego działania. Z drugiej strony, posiłkują się oni szerokim repertuarem odniesień do teorii krytycznej i akcentują konieczność oporu – by rzecz ująć słowami Teodora Adorna – wobec „afirmatywnych nacisków społecznych”. Analizując m.in. przykłady sztuki i kuratorstwa po zwrocie edukacyjnym oraz sztuki partycypacyjnej, a także inicjatywy z nurtu art and science, autor pokazuje, w jaki sposób ich autorzy zabezpieczają swoje afirmatywne projekty przed rekuperacją. Kontekst dla przedstawionych w pracy rozważań wyznaczają współczesne koncepcje modernizacji, debaty prowadzone na gruncie instytucjonalnej teorii sztuki i teorii mediów, jak również nurty afirmatywne we współczesnej filozofii i studiach kulturowych.

W pierwszym rozdziale pracy – poprzedzonym teoretycznym wstępem – analizuję dwa warianty instytucjonalizacji badań inspirowanych sztuką we współczesnym pejzażu akademickim (z jednej strony, neokonstruktivistyczne przedsięwzięcia z porządku *art and science*; z drugiej, działania na przecięciu „sztuki etnograficznej” i akademickiego kulturoznawstwa). Kontekst dla owych rozważań wyznaczają dyskusje o zwrocie edukacyjnym w sztukach wizualnych i performatywnych. Dopełnienie analiz i obserwacji przedstawionych w rozdziale pierwszym stanowi studium przypadku przedstawione w kolejnej części rozprawy. W przypadku działań Györgya Kepesa, któremu poświęcone jest owo *case study*, horyzont instytucjonalnych możliwości wyznaczał kompleks militarno-naukowo-technologiczny. Zarzuty o estetyzację technonauki, jakie stawiano twórcom Center for Advanced Visual Studies w MIT, rzucają światło na hegemoniczną krytykę współczesnych przedsięwzięć z porządku *art based research*. Wpływ Kepesa na dzisiejsze przedsięwzięcia z porządku *art and science* oraz myślenie o społecznej sprawczości sztuki w ogólności pozostaje jednocześnie nieoceniony.

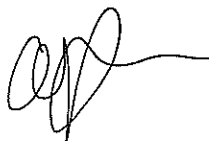
W rozdziale trzecim rozwijam namysł nad relacjami pomiędzy sztuką współczesną i kapitalizmem, skupiając się na trudnościach, jakie narzuca artystom praca w systemie projektowym, ale i na korzyściach, które mogą z niej czerpać. Projektowość omawiam nie tylko jako narzucany „z zewnątrz” sposób organizacji pracy czy zarządzania, ale i jako schemat „ontologii *praxis*”, przypominając przy tym romantyczny rodowód omawianej kategorii. W ramach owego schematu problem heterogenii jednostkowego dzieła sztuki – kluczowy z perspektywy dwudziestowiecznej teorii krytycznej – odchodzi na dalszy plan, ustępując miejsca problematyce mediacji; najrozmaitszych zapośredniczeń, które wiążą proces twórczy i jego (rozproszone) wytwory z kontekstem produkcji oraz dysseminacji sztuki. W rozdziale czwartym rozwijam refleksję nad ową problematyką, przyglądając się punktom styku w rozwoju ponowoczesnego muzealnictwa, eksperymentalnego instytucjonalizmu i sztuki partycypacyjnej.

W rozdziale piątym skupiam się na artystycznych, kuratorskich oraz instytucjonalnych przedsięwzięciach z porządku sztuki zaangażowanej oraz eksperymentalnego instytucjonalizmu, dla których punkt wyjścia stanowi krytyczna (i twórcza) rewizja założeń dotyczących sprawczości sztuki, jakie odnaleźć można na gruncie nowej muzeologii, jak i w tradycji działań partycypacyjnych sięgającej do lat 60. XX wieku. Celem owej rewizji jest przede wszystkim realistyczna artikulacja powiązań sztuki z innymi dziedzinami życia i społecznej praktyki. Ostatni, szósty rozdział poświęcony jest problematyce taktyczności w działaniach na przecięciu sztuki współczesnej i aktywizmu. Podstawowym punktem odniesienia dla mojej refleksji w owym segmencie pracy są krytyczne uwagi Adorna na temat przyczynowo-skutkowej, akcentującej domniemanie „bezpośrednią” sprawczość logiki taktycznych działań. Poświadczając ich zasadność, wskazuję jednakowoż na polityczną oraz intelektualną wartość praktyk wpisujących się w schemat „taktycznego rozumu”.

Od początku chciałem, by prezentowany w pracy materiał badawczy był różnorodny. Z pewnością przeważają w niej jednak przykłady z kilku pól – przede wszystkim sztuki nowych mediów czy sztuki technologicznej, badań opartych na sztuce, a także praktyk z pogranicza sztuki partycypacyjnej i kuratorstwa, które zyskały popularność pod koniec ubiegłego stulecia. Powód jest bardzo prosty: to właśnie w tych praktykach szczególnie dobrze widać ścieranie się afirmatywnych, „agorafilnych” tendencji w sztuce współczesnej z niezmiennym lękiem przed rekuperacją.

Sporządzono 9 października 2020

Podpis autora pracy:

Podpis promotora:

